

Fauve-Chamoux, A., Bolovan, I. & Sogner, S. (red.), *A Global History of Historical Demography: Half a Century of Interdisciplinarity* (Frankfurt, 2016), Peter Lang, ISBN 9783034314206, €93,-

Afgelopen jaar vierde de historische demografie haar vijftigjarig bestaan. Als beroepscijferaar kon dit getalgerelateerde feest natuurlijk niet zomaar worden overgeslagen. In 2010 is daarom een groots project opgezet om de geschiedenis van de historische demografie vast te leggen. *A Global History of Historical Demography* is het resultaat van dit monnikenwerk: een kroniek van een halve eeuw historische demografie. In 670 pagina's wordt door 51 auteurs de historiografie van 36 verschillende landen en regio's vastgelegd. Het vuistdikke boek is een prachtige introductie tot de diverse onderzoekstradities die de behandelde landen en regio's rijk zijn. Het boek is daarmee een onmisbaar naslagwerk geworden voor een ieder die zich in historisch demografisch onderzoek interesseert.

De vruchten van 50 jaar onderzoek

De ontstaansgeschiedenis van de historische demografie is opvallend uniform verlopen. In de jaren '60 en '70 van de 20e eeuw waren er geïsoleerde individuen die door middel van familie- en huishoudreconstructies samenlevingen begonnen te bestuderen. Zij verschilden hierin van eerdere populatiwetenschappers die zich vooral baseerden op geaggregeerde data. Door middel van deze microreconstructies konden zij voor kleine populaties de leefgewoonten reconstrueren. Zo werd bijvoorbeeld zichtbaar hoe religie het dagelijks leven vorm gaf, welke vormen van seksongelijkheid de levensverwachting van vrouwen beïnvloedde, en in hoeverre er gezondheidsverschillen waren tussen de sociale klassen. Deze inzichten hebben ons beeld van het verleden ingrijpend veranderd, doordat zij bestaande constructies van het verleden voor het eerst empirisch toetsten.

De historische demografie is echter nooit een hoofdstroming geworden in het historisch onderzoek. De jaren '60 en '70 waren in de westerse wereld een bloeitijd voor het vakgebied. Nieuwe vragen werden gesteld en de opkomst van de computer maakte het mogelijk om ongekend grote datasets te toetsen. De historische demografie bleef echter in meerdere landen een discipline van eenlingen en geïsoleerde individuen. Niet alleen zijn hierdoor sterk uiteenlopende onderzoekstradities ontwikkeld, het veld bleek ook erg kwetsbaar voor de belangstelling voor kwantitatieve geschiedschrijving. Toen de belangstelling voor de kwantitatieve geschiedschrijving af begon te nemen, kwam de historische demografie in meerdere landen in zwaar weer terecht. Zo verdween de historische demografie uit Duitsland toen de sterkhouders hun interesse begonnen te verschuiven en werd de discipline in de VS teruggedrongen naar scholen in de meer rurale gebieden, zoals Utah en Minnesota.

De jaren '80 en '90 waren een belangrijke periode voor de historische demografie. Ondanks de afnemende belangstelling voor de kwantitatieve geschiede-

nis wist de historische demografie zich te handhaven. Hoewel het vakgebied in sommige landen in omvang afnam, institutionaliseerde de discipline in andere landen. Zo publiceerde de Cambridge Group in 1981 het standaardwerk in de Britse populatiegeschiedenis: *The Population History of England 1541-1871: A Reconstruction* en werd in Zweden in 1982 de eerste hoogleraar in de historische demografie benoemd. In dezelfde jaren verzamelden zich in Nijmegen genoeg demografen om de leerstoel Economische en Sociale Geschiedenis in 2005 bij de benoeming van Theo Engelen tot hoogleraar te hernoemen naar Economische, Sociale en Demografische Geschiedenis. Deze veranderingen zorgden voor een institutionele continuïteit in de historische demografie.

De toekomst van de demografie

The History of Historical Demography is daarmee niet alleen een verslaglegging van de historische demografie, maar ook deels een verhaal over de triomf op de tijdsgeest. Ondanks tegenslagen en een veranderende tijdsgeest is het vakgebied gegroeid. Zeer belangrijk hierbij waren de formele en informele internationale netwerken die door onderzoekers werden gevormd, omdat de benodigde kritische massa op nationaal niveau vaak ontbrak. Gek genoeg besteedt het boek vrij weinig aandacht aan de vruchten van deze internationale netwerken. De hoofdstukken gaan vooral over de nationale onderzoekstradities en de vragen die zich daarbinnen in de afgelopen 50 jaar hebben ontwikkeld. De internationale projecten die op dit moment het veld bepalen, zoals de oprichting van het EHPS (European Historical Population Samples) netwerk dat de vorming van grote historisch demografische databases stimuleert, worden slechts kort benoemd, op pagina 54. De toekomst van de historische demografie schuilt echter in de internationale, vergelijkende projecten die nu worden opgestart.

Het belang van comparatief onderzoek werd al onderstreept toen in de jaren '90 en 2000 de grenzen tussen Oost- en West-Europa vervaagden. Vergelijkend onderzoek tussen Europa en Azië liet zien dat de bestaande concepties over Oost-West-tegenstellingen niet altijd opgingen. Vooral Hajnals theorie over de uniciteit van het West-Europese huwelijkspatroon heeft het moeten ontgelden. Het EurAzië project en onderzoek van Theo Engelen en Arthur Wolf naar *Life at the Extremes* lieten duidelijk zien dat verschillen binnen continenten groter waren dan tussen continenten. Tegelijkertijd wees onderzoek in Midden- en Oost-Europa uit dat de demografische scheidslijnen tussen West- en Oost-Europa niet zo uniform waren als gedacht. Leefgewoonten wat betreft huwelijk, voortplanting en huisvesting verschilden weliswaar sterk tussen de regio's, maar de verschillen binnen de regio's waren sterker en informatiever dan de bestaande theoretisch raamwerken suggereerden.

De grote vooruitgang die de historische demografie de afgelopen jaren heeft geboekt, vloeide voort uit de opkomst van het comparatieve onderzoek. Een uitdaging die de historische demografie nog te wachten staat is het ontwikkelen van meer longitudinaal onderzoek. Vanwege de afhankelijkheid van data die in het verleden zijn verzameld en vervolgens bewaard zijn geble-

ven, bestuderen de meeste historisch demografen de 19de-eeuwse geschiedenis van West-Europa en Noord-Amerika. De burgerlijke stand, bevolkingsregisters en censusdata werden immers niet overal bijgehouden. De kwantitatieve geschiedschrijving beperkt zich daarom met regelmaat tot de moderne samenlevingen. Buiten Europa ligt de focus vooral op (post-)koloniale samenlevingen in Noord-Amerika, China, Hong Kong en Japan. Het is daarom opmerkelijk dat kritische noten over de selectieve aard van de kwantitatieve geschiedschrijving ontbreken.

Conclusie

A Global History of Historical Demography is een korte uiteenzetting van de wetenschappelijke vruchten die de historische demografie heeft voortgebracht. Ondanks een verminderde interesse in de kwantitatieve historische geschiedschrijving is de historische demografie zich blijven ontwikkelen. Door de komst van grote datasets groeien de mogelijkheden om landenvergelijkend onderzoek te doen. Het relatieve gemak waarmee tegenwoordig historische populaties kunnen worden vergeleken, maakt het verleidelijk om te vergeten hoeveel kennis er reeds over deze populaties is opgebouwd. Het bestaande onderzoek heeft zich sterk gericht op lokale gebruiken en leefstijlen waardoor er een pluriform beeld van de geschiedenis is ontstaan dat sterk uitgaat van de uniciteit van populaties. Het opkomende landenvergelijkend onderzoek dient de particulariteit van deze onderzoeksbevindingen in perspectief te plaatsen zonder de opgedane kennis met het badwater mee naar buiten te gooien. *A Global History of Historical Demography* is door het vastleggen van de nationale onderzoekstradities een ankerpunt geworden in de vluchtige wereld van de historische demografie. Het is echter jammer dat een synthese ontbreekt die het opkomende comparatieve onderzoek in perspectief zet.

Rick Mourits promoveert bij ESDG en onderzoekt de invloed van de omgeving en de familie op extreme ouderdom in de 19de eeuw. Zijn onderzoeksinteresses zijn: religie, sociale ongelijkheid & sterfte op latere leeftijd.